

S pesmijo za ljubljeni narod

spomin na Mateja Hubada ob 150-letnici rojstva in 80-letnici smrti

Fotografija: arhiv Glasbene matice

»Pred nami se dviga njegova osebnost, ki jo sestavljajo dobrota, znanje in žrtvovanje. Z Glasbeno matico, ki ima kot društvo tolikšne zasluge za slovensko glasbo, je ta osebnost nerazdružljiva. Svoje življenje je žrtvoval Hubad tej zvezi in iz te žrtve se je rodila sijajna zgradba slovenske vokalne umetnosti.«

S temi besedami se je Marijan Lipovšek leta 1937 poklonil Mateju Hubadu, ki je s svojim delom pomembno zaznamoval slovensko glasbo poznega 19. in prvih desetletij 20. stoletja.

Da bi slovensko glasbeno umetnost približal evropski ravni, je Hubad posegel na vsa področja njenega ustroja: bil je umetniški vodja, glasbeni pedagog, učitelj petja, zborovodja, dirigent, organizator dela, izdajatelj glasbene literature, skladatelj. Neutrudno in požrtvovalno se je predajal svojemu delu in se odzival klicem prebujene narodne umetnosti – »narava mu je dala skoraj orjaško telo, ki je bilo kakor določeno za velike napore njegovega delovanja«, je še zapisal Lipovšek.

Prva srečanja z glasbo in študij na Dunaju

Matej Hubad se je rodil 28. avgusta 1866 v veliki družini z devetimi otroki na obrobju Ljubljane, v Povodju pri Skaručni pod Šmarnogoro. Oče, ki je kmalu po njegovem rojstvu ovdovel, je v želji za boljšim jutri skrbel za vsestransko izobrazbo svojih otrok. Četudi glasbene šole nikoli ni obiskoval, je bil Hubad v mladosti vseskozi glasbeno dejaven in prepeval v šolskih zborih. Njegova učitelja, koncertni pevec Anton Razingier in stolni organist Anton Weixler, sta se zavedala njegove nadarjenosti za glasbo in mu zagotovila tudi zasebni glasbeni pouk. Za Hubada so bila prelomna gimnazijska leta na stari gimnaziji na Vodnikovem trgu v Ljubljani (obiskoval jo je od tretjega razreda), kjer je pevski zbor vodil tedanji ravnatelj orglarske šole in stolni regens cori Anton Foerster.

Hubad se je že v gimnaziji začel intenzivneje vključevati v glasbeno življenje: taktiral je pevcem pri mašah v uršulinski cerkvi, med počitnicami med petim in šestim razredom je nastopal kot član vokalnega kvarteta (poleg njega še Franc Pogačnik-Naval, Ludovik Böhm in Josip Mihelčič), predstavil se je kot solist ter se preizkusil v vlogi zborovodje dijaškega zbora Glasbene matice. Vodstvo tega je leta 1885 naposled tudi prevzel. Že prvi koncert pod njegovim vodstvom 25. marca 1885 v polni Redutni dvorani je bil izjemno uspešen. Ta nastop 19-letnega dirigenta je nakazal njegov prispevek k razvoju zborovske poustvarjalnosti Slovencev – pot, ki jo je tlakoval v naslednjih desetletjih.

Četudi že zgodaj vpet v javno glasbeno življenje, pa je Hubad dolgo ostal glasbeni samouk. Preživel je se je z inštrukcijami klavirja (instrument je imel v najemu), skromen zaslužek pa je porabil za koncertne dogodke in gledališke predstave ter za glasbeno literaturo, iz katere se je učil. Prvo pravo glasbeno izobrazbo je dobil šele po maturi leta 1886. V Gradcu, kamor je odšel na enoletno prostovoljno služenje vojaškega roka, je izkoristil pravico do študija prava, na fakulteti pa je imel priložnost poslušati tudi predavanja iz harmonije. Čeprav podpore družine ni imel, je leto pozneje odpotoval na Dunaj, kjer se je vpisal na glasbeni konservatorij. Tudi v avstrijski prestolnici je denar služil z inštrukcijami ter ga porabil za obisk opernih in koncertnih prirediteljev, na podlagi tovrstnih zvočnih izkušenj pa je postopoma ostril lastne umetniške kriterije. Kljub finančnim težavam je na Dunaju štiri leta študiral harmonijo in kontrapunkt pri slovitim avstrijskem skladatelju Antonu Brucknerju, ob tem tudi orgle, klavir in zborovsko petje, zasebno pa je opravil še tečaj petja.

Delo na Glasbeni matici Ljubljana

Leta 1891 je Mateja Hubada v Ljubljano povabil odbor Glasbene matice, saj so za društveno šolo potrebovali sposobne, izobražene učitelje slovenskega rodu, ki jih je takrat primanjkovalo. Čeprav sila nerad se je odzval klicu, prekinil študij na Dunaju in se vrnil v domače mesto. Na šoli ljubljanske Glasbene matice je jeseni istega leta začel poučevati harmonijo in kontrapunkt, klavir, solopetje in mladinsko petje ter prevzel vodstvo dijaškega zbora. Zaupano mu je bilo tudi vodenje moškega zbora, s katerim se je javnosti prvič predstavil le dobra dva tedna pozneje. Po tem nastopu je Hubad moški zbor razširil v mešanega, s katerim je nastopil že 12. marca 1892 v polni dvorani Filharmonične družbe. Zbrano občinstvo je navdušil s prvo izvedbo Nedvedovega moškega zbora *Ne zabi me* in Foersterjevega mešanega zbora *Ljubica*, z Dvořákovima vokalno-instrumentalnim delom *149. Psalm* in *Moravskimi dvospeli* ter za zaključek s »Cerkvenim zborom« iz Mascagnijeve *Cavallerie rusticane*. Pisec *Ljubljanskega zvona* je obsežno kritiko koncerta strnil: »Smelo trdimo, da se z g. Hubadom začenja nova lepa doba na glasbenem polju slovenskem.«

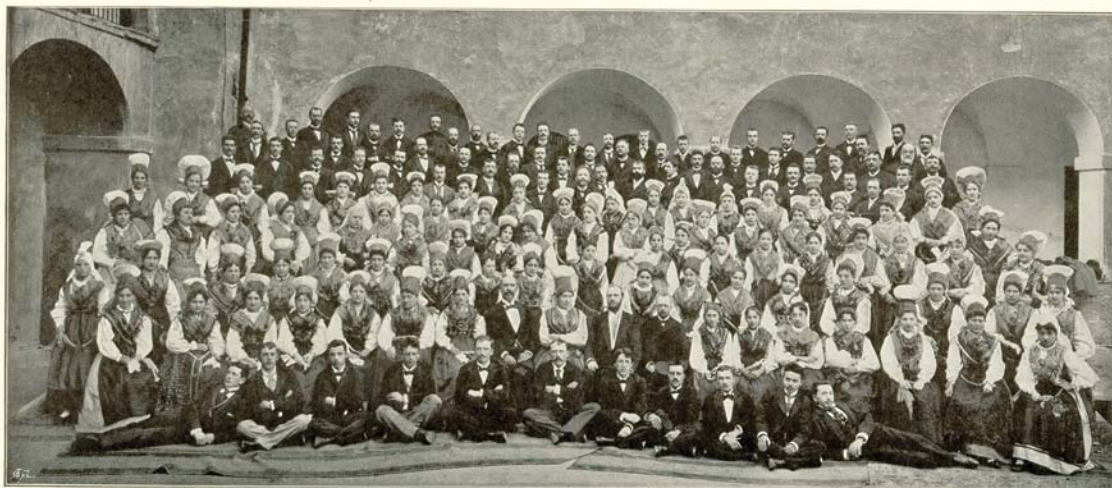
Drugo dunajsko študijsko obdobje in ambiciozni načrti

Hubad je z delom nizar uspehe in premikal meje slovenske glasbene poustvarjalnosti. Odbor Glasbene matice mu je leta 1896 odobril plačan študijski dopust, zato je nadaljeval študij na Dunaju. Dveletno šolanje je takrat 30-letnik odlično izkoristil. Poleg predmetov, ki jih je poslušal že pred leti, je vpisal še nekatere nove, s katerimi je še poglobil že pridobljeno znanje: solistično petje, glasbeno pedagogiko, glasbeno vzgojo, glasbeno literaturo in metodiko pouka, glasbeno zgodovino, nauk o instrumentih ter eksperimentalno fiziko. Štipendija mu je omogočala obisk različnih koncertov in oper v avstrijskem glasbenem središču. Zaupano mu je bilo tudi vodenje zbora Slovanskega pevskega društva, s katerim je pripravljal le dela slovanskih avtorjev. Poleg tega se je udeležil tečaja za učitelje glasbe in dobil potrdilo za vodenje višje glasbene šole.

Vpogled v Hubadov študijski program daje slutiti, da si je prizadeval za razvoj slovenskega glasbenega šolstva in izpolnitev ambicioznega cilja – ustanovitev slovenske visokošolske glasbene institucije. Zato ni presenetljivo, da je po končanem študiju, ki ga je opravil z odliko, pred vrnitvijo domov obiskal še Prago, Varšavo, Krakov, München, Dresden in Leipzig. Namen obiska je bil v prvi

1896

23. in 25. sušca.

Pevski zbor „Glasbene Matice“ na Dunaju.

Eden vrhuncev Hubadovega zborovskega delovanja je bilo gostovanje zbora ljubljanske Glasbene matice leta 1896 na Dunaju.

vrsti spoznati ustroj in delovanje tamkajšnjih konservatorijev in akademij. Zaradi čedalje pogostejših sporov znotraj Glasbene matice, politične razklanosti tedanje Slovenije in ne nazadnje prve svetovne vojne pa je bil prvi glasbeni konservatorij Slovencev v Ljubljani ustanovljen šele dve desetletji pozneje.

Prvi ravnatelj Glasbenega konservatorija

Hubad je po vrnitvi v Ljubljano leta 1898 nihal uspehe na pedagoškem in zborovskem področju. Po Gerbičevi smrti leta 1917 je postal ravnatelj šole ljubljanske Glasbene matice, ob tem pa si je neutrudno prizadeval, da bi šolo razširil v visokošolski zavod, kar se je naposled uresničilo leta 1919 v novi Državi SHS. Postal je prvi ravnatelj Glasbenega konservatorija, ki je do leta 1927 deloval pod okriljem društva, potem pa je bil v celoti podržavljen. Hubad je s tem uresničil dolgoletni cilj. Kot sposoben organizator dela je bil zanimiv tudi zunaj Glasbene matice; med letoma 1923 in 1927 je bil namreč upravnik ljubljanske Opere. Kot prvi profesor glasbene šole, nastavljen kot državni uslužbenec s pravico do pokojnine, se je leta 1933 dokončno upokojil (za ravnatelja konservatorija je bil imenovan njegov učenec Julij Betetto), leta 1937 pa za vselej poslovil. Na zadnjo pot ga je pospremila nepregledna množica ljudi – žalni sprevod se je vil po ljubljanskih ulicah od sedeža Glasbene matice do Plečnikovih Žal.

Hubadova dediščina

Težišči Hubadovega dela sta bili zborovodstvo na eni in pedagoško delo na drugi strani, saj se je zavedal, da zborovsko petje

ne more biti kakovostno brez dobro usposobljenih pevcev. Pri tem mu je bilo večkrat očitano, da je dajal prednost petju in vokalni glasbi. V narodno prebudni duh utesnjeno zborovsko poustvarjalnost je iztrgal iz togih spon čitalniške omejenosti in jo povzdignil na umetniško raven. Široko razgledanost in dobro glasbeno znanje je prenesel v prakso: repertoar pevskega zbora je obogatil, razširil in umetniško poglobil. Vanj je začel vključevati umetniška dela velikih mojstrov zahodnoevropske glasbe, tako a cappella zbere kot obsežne vokalno-instrumentalne kompozicije (Dvořáka, Haydna, Brucknerja, Händla). Ob tem pa je vestno ves čas gojil slovensko ljudsko in umetno pesem. Zaslužen je za oživitev Gallusovega opusa. Na celovečernem koncertu 9. junija 1892 se je zbor Glasbene matice pod Hubadovim vodstvom poklonil 300-letnici skladateljve smrti, z izvajanjem izključno jubilarntovih skladb pa opozoril na veličino in pomen tega takrat pozabljenega velikega glasbenika.

Eden vrhuncev Hubadovega zborovskega delovanja je bilo gostovanje zbora ljubljanske Glasbene matice leta 1896 na Dunaju. Velik potres, ki je aprila 1895 prizadel Ljubljano in ohromel med drugim delo Glasbene matice, je prav tej nehote odprl vrata v široko razvejan mednarodni kulturni prostor. V zahvalo za dobrodelno pomoč je namreč Glasbena matica organizirala gostovanji mešanega pevskega zbora pod Hubadovim vodstvom na Dunaju. Z doživeto in sproščeno interpretacijo slovenskih ljudskih in umetnih pesmi so pevci presenetili zahtevno dunajsko občinstvo, kritike je navdušila Gallusova glasba. Mnogo let pozneje je Hubad matični mešani zbor popeljal še na dve odmevni turneji: leta 1922 po Jugoslaviji

Težišči Hubadovega dela sta bili zborovodstvo na eni in pedagoško delo na drugi strani, saj se je zavedal, da zborovsko petje ne more biti kakovostno brez dobro usposobljenih pevcev.

in leta 1928 po Češkoslovaški. Hubad pa ni bil le uspešen zborovodja, ampak tudi odlični pedagog. Poleg zborovskih so se na matični glasbeni šoli kmalu pokazali prvi uspehi na področju solističnega petja, za katere sta bila zaslužna oba učitelja, poleg Hubada tudi Gerbič. Med Hubadove uspešnejše učence, ki so nadaljevali glasbeni študij v tujini, spadajo med drugim Irma Polak, Oskar Dev, Mira Dev, Terezija Thaler, Leopold Kovač ter seveda za mednarodno kariero okronana Julij Betetto in Josip Križaj. Četudi je bilo komponiranje Hubadu le postranska dejavnost, pa je tudi na tem področju opravil pionirsko delo. Njegov sicer skromen opus obsega izključno harmonizacije slovenskih ljudskih pesmi ter starih protestantskih napevov, ki jih je našel na omenjenem potovanju po Nemčiji. A prav te priredbe so slovenskim ljudskim pesmim utrla pot na domače in tuje koncertne odre, ljudsko pesem pa tesno povezale s slovensko glasbeno ustvarjalnostjo, ki živi naprej še z naslednjimi generacijami. Številne Hubadove priredbe so postale del železnega repertoarja slovenske zborovske prakse. Namesto zaključka – takole beremo v reviji Zvonček davnega leta 1919: »... delal je mladenič, delal mož ter hodil svojo pevsko pot više in više, da prodre v globino pesmi, da čuje njeno popolnost in obdari, kakor je on sam obdarjen od Vile-pevke, s pesmijo svoj ljubljani narod. Naš Matej Hubad.«

Špela Lah